

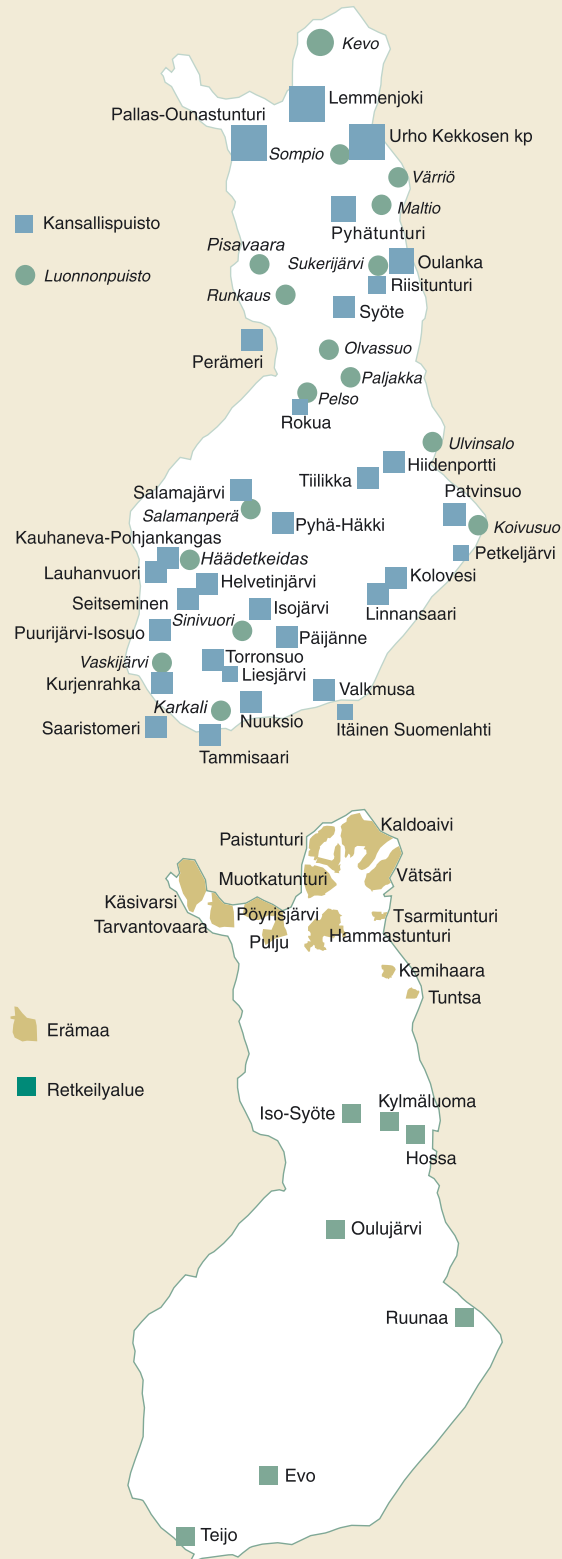
METSÄHALLITUKSEN LUONNONSUOJELU

Vuosikertomus 2001

METSÄHALLITUS

Metsähallituksen hallinnassa olevat kansalliset ja luonnonpuistot, erämaa-alueet ja retkeilyalueet

Sisällys

Luonnonsuojelujohtajan katsaus 3

Mitä tekee Metsähallituksen luonnonsuojelu? 4

Luonnossa liikkujille täsmäpalveluja 5

Kävijätutkimuksilla tarkempaan palveluun 7

Itämeren harmaahylkeille suojelualueita 8

Maakotkalle poikasia ensi kertaa sataan vuoteen

Varsinais-Suomessa 10

Arvokas ja uhanalainen luonto silmäterämme 12

Puistoparit – yhteistyötä yli valtion rajojen 14

Metsähallituksen luontokeskukset ja palvelupisteet 15

Teksti: Liisa Nikula

Taitto: Marianne Katainen

*Etukannen kuva: Sulo Norberg
(Särkitunturi, Muonio)*

*Takakannen kuva: Markku Tano
(Telkkämäki, Kaavi)*

*Metsähallitus, luonnonsuojelu 2002
PL 94 (Vernissakatu 4), 01301 Vantaa
Puhelin 0205 64 100
Telefax 0205 64 4350
www.metsa.fi*

*F. G. Lönnberg, Helsinki 2002
Painos 5 500 kpl,
painettu ympäristöystävälliselle paperille*

ISBN 952-446-339-3

● Tuoksualvejuuri (*Dryopteris fragrans*)

Luonnonsuojelujohtajan katsaus

Metsähallituksen luonnonsuojelu hoitaa kansallisia luonnonpuistoja, muita luonnonsuojelualueita, erämaa-alueita sekä valtion retkeilyalueita maamme luonnonarvojen säilyttämiseksi ja jokamiesretkeilijän palvelemiseksi. Hoidossamme ovat myös valtion omistuksessa olevat merialueiden ja järvien yleiset vesialueet. Samalla luonnonsuojelu työllistää ja luo mahdollisuuksia luontomatkailulle ja tieteelliselle tutkimukselle sekä edistää Metsähallituksen talousmetsien kestävästä käytöstä. Toiminnan tavoitteista päättää vuosittain eduskunta ja niitä täsmäntävät luonnonsuojelutoimia ohjaava ympäristöministeriö sekä retkeilypalvelujen osalta maa- ja metsätalousministeriö.

Vuosi 2001 oli luonnonsuojelun tulosalueelle menestyksellistä nopean kasvun ja kansainvälistymisen aikaa. Eduskunnan ja ministeriöiden asettamat tulostavoitteet saavutettiin suorastaan esimerkillisen hyvin. Toiminnan ja alueiden hoidon ja käytön suunnitelmallisuutta sekä tulosten seurantaan kyettiin parantamaan tulosten teon lomassa, joten niukat budjettivarat pystytään jatkossa kohdentamaan entistä asiakaslähtöisemmin ja laadukkaampia tuloksia tuottaen.

Euroopan Unionin Life- ja rakennerahastojen tuki loi perustan monille tärkeille kehittämishankkeille – olipa kyseessä sitten luonnon hoito tai kansalaisille tuotettavat retkeilypalvelut. Samalla ne nopeasti laajensivat ja lujittivat yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa lisäten toimintamme vaikuttavuutta. Turvasimme luonnonarvojen säilymistä ja tuotimme hyvinvointipalveluja vastauksena kansalaisten kysyntään sekä loimme uusia työmahdollisuuksia erityisesti maaseudun luontomatkailuyrittäjille.

Metsäntutkimuslaitoksen ja puolustushallinnon alueiden hallinnansiirtoja Metsähallitukselle ja niihin liittyviä henkilöstön siirtoja valmisteltiin huolella. Vuoden 2002 alussa muun muassa Pallas-Ounastunturin ja Pyhätunturin kansallispuistot siirtyvät hoitoomme.

Tutkimus- ja asiantuntijayhteistyötä kehitettiin niin Metsäntutkimuslaitoksen kuin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen, Museoviraston ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

Viranomaisyhteistyötä lujitti erävalvonnan pienen, mutta ammattitaitoisen joukon siirtyminen tulosalueelle opastamaan kansalaisia ja val-

vomaan valtion maiden käytön laillisuutta ja luvallisuutta. Vuoden 2001 alusta Ylä-Lapin luonnonhoitoalueesta tuli luonnonsuojelun alueyksikkö, jonka aluejohtaja vastaa luonnonhoitoalueella Metsähallituksen eri toimintojen yhteensovittamisesta ja yhteistyöstä saamelaiden ja muiden paikallisten asukkaiden kanssa.

Hyviä tuloksia ei kuitenkaan saavutettu uhrauksitta, sillä kasvava työmäärä, ajoittaiset työruuhkat ja kausityövoiman osuuden suuruus aiheuttivat ajoittain henkilöstön uupumusoireita. Työilmapiiritutkimus osoitti kuitenkin luonnonsuojelun henkilöstön motivaation olevan edelleen huippuluokkaa. Tulosalueen osaaminen karttui erityisesti verkkoviestinnän, paikkatiedon ja projektityön hallinnassa. Myös työn painotukset muuttuivat: Katset suuntautuivat entistä useammin metsistä merelle ja luonnosta myös hoidossamme olevien alueiden kulttuuriperintöön – osin Yhdysvalloista kertyneiden kokemusten rohkaisemina.

Loppuvuoden kruunasi UPM-Kymmene Oyj:n ilmoitus merkittävästä aluerauhoituksesta, joka mahdollistaa Repoveden kansallispuiston perustamisen ja aluekokonaisuuden järkevän hoidon ja käytön suunnittelun. Keskustelu Etelä-Suomen metsien suojelun tehostamisesta jatkui muutenkin vilkkaana.

Rauno Väisänen

Mitä tekee Metsähallituksen luonnonsuojelu?

Metsähallitus hoitaa ja käyttää valtion omistamia maa- ja vesialueita. Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on sekä liiketaloudellista toimintaa että yhteiskunnallisia tehtäviä. Näitä tehtäviä, joiden rahoitus tulee pääosin valtion budjetista, ovat valtion luonnonsuojelu- ja retkeilyalueiden hoito ja kansalaisille tuotettavat retkeilypalvelut. Metsähallituksen luonnonsuojelun organisaation muodostavat kuusi alueyksikköä sekä keskusyksikkö.

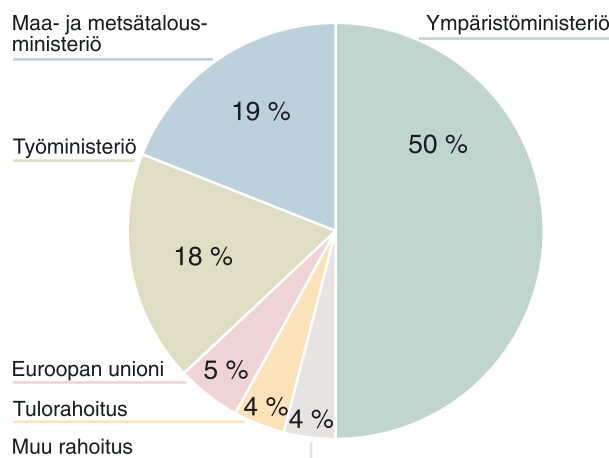
Metsähallituksen luonnonsuojelu hoitaa suurinta osaa luonnonsuojeluun ja retkeilyyn varatuista valtion omistamista alueista ja ohjaa niiden käyttöä. Vuonna 2001 hoidossamme oli yhteensä 35 200 km² maa- ja 30 500 km² vesialueita.

Lisäksi suojelemme ja seuraamme uhanalaisten lajien esiintymiä Metsähallituksen alueilla. Vastaamme

Metsähallituksen lakisääteiset luonnonsuojelualueet, erämaa-alueet, valtion retkeilyalueet, virkistysmetsät, suojelualuevaraukset sekä yleiset vesialueet 31.12.2001

Aluetyppi	Lukumäärä	Pinta-ala, km ²
Kansallispuistot	30	7 508
Luonnonpuistot	14	1 441
Soidensuojelualueet	173	4 350
Lehtojensuojelualueet	45	11
Muut luonnonsuojelualueet	124	758
Metsähallituksen päätöksellä perustetut	24	8
Lakisääteiset luonnonsuojelualueet yhteensä	410	14 075
Suojeluohjelmien suojelualuevaraukset		5 290
Erämaa-alueet	12	14 872
Valtion retkeilyalueet	7	360
Virkistysmetsät	103	1 430
Muut alueet yhteensä		21 952
Yleiset vesialueet		27 120
Kaikki yhteensä		63 148

Metsähallituksen luonnonsuojelun rahoituslähteet vuonna 2001 (156 milj. mk eli 26,2 milj. euroa)

myös maakotkan, saimaannorpan ja eräiden muiden uhanalaisten lajien valtakunnallisesta suojelusta ja kannan seurannasta koko maassa. Tuotamme maksuttomia retkeilypalveluja jokamiehenoikeudella luonnossa liikkuville.

Metsähallituksen luonnonsuojelu osallistuu kansainväliseen luonnonsuojelutoimintaan ja edistää koikeilu- ja tutkimustoimintaa, joka tukee luonnon biologista monimuotoisuutta.

Metsähallituksen luonnonsuojelun toimintaan käytettiin vuonna 2001 yhteensä 156 miljoonaa markkaa (26,2 miljoonaa euroa). Työpanos vuonna 2001 oli yhteensä 465 henkilötyövuotta ja vuoden lopussa Metsähallituksen luonnonsuojelussa työskenteli 265 vakinaista henkilöä. Määräaikaisena työskenteli vuoden mittaan kaikkiaan yli 700 henkilöä ja heidän työpanoksensa oli noin 200 henkilötyövuotta.

Paavo Hämmänen

● Nestori – Saimaan luontokeskus sijaitsee Savonlinnassa aivan Olavinlinnan naapurissa.

Luonnossa liikkujille täsmäpalveluja

Metsähallituksen luontokeskukset, muut palvelupisteet, luontotuvat ja opastuspaikat jakavat tietoa luonnosta ja retkeilymahdollisuuksista sekä Metsähallituksen palveluista yleensä. Erilaiset tapahtumat ja näyttelyt ovat 14 luontokeskuksemme ohjelmistossa. Vuoden 2001 lopussa palvelupisteitä oli 19 ja niissä vieraili yhteensä 564 000 kävijää.

Nestori – Saimaan luontokeskus avasi ovensa kesän kynnyksellä Savonlinnassa. Luontokeskuksen avajaisissa löivät kättä menneisyys ja nykypäivä: avajaispäivänä kuvattiin Suomen luonnon heräämistä Saimaalla ja Siikalahden lintujärvellä. Sähköiset kuvat siirrettiin suoraan Nestorin lähellä sijainneeseen telttaan ja Metsähallituksen verkkosivuille. Luontokuva-maraton oli osa Euroopan kansallispuistopäivän 24.5. ohjelmaa.

Luontokeskus sijaitsee kunnostetussa puutalossa osana Olavinlinnan kulttuuriympäristöä. Saimaan rannalla sijaitsevasta Nestorista luonnossa liikkujia saa tietoa lähiympäristön suojele- ja retkeilyalueista sekä tietenkin saimaannorpista. Savonlinnan eteläpuolella sijaitsevalle Pihlajavedelle valmistui retkisatamaverkosto, jossa on kuusitoista uutta tai kunnostettua satamaa.

Päijänteen kansallispuistolle saatiin toinen opastuspiste, kun Asikkalan kunnan kalastus- ja kulttuurikeskus Päijännetalo avattiin kesäkuussa. Talossa on opastuspiste ja kansallispuistoa esittelevä näyttely. Metsähallitus paransi Päijänne-Keitele-veneretkeilyreitit palveluja yhteistyössä Päijänteen virkistysalueyhdistyksen kanssa. Valtion omistamille ranta-alueille rakennettiin vesillä liikkujien käyttöön kaikkiaan 31 rantautumispaikkaa, joilla on opastustauluja, tulente-kopaikkoja, hirsilaavuja sekä polttopuu- ja jätehuolto.

- Kirja Suomen kansallispuistot – Ulapalta paljakalle valmistui Metsähallituksen kustantamana. Kirjassa esitellään maamme kaikki 33 kansallispuistoa ja kolme suunnitteilla olevaa puistoa runsain kuvin ja kartoin. Kiehtova teksti on luontokirjailija Markku Lappalaisen käsialaa. Kirja ilmestyi myös englanniksi nimellä Finland's National Parks – Seas of Blue, Seas of Green.

Syötteen kansallispuiston luontokeskuksen rakentaminen aloitettiin Euroopan aluekehitysrahaston tukemana. Rakennus ja sen näyttelyt avataan yleisölle vuoden 2003 alussa. Hossan luontokeskuksen laajennustyöt valmistuivat. Asiakaspalvelutilat muutettiin paremmin asiakkaita palveleviksi. Rakennuksessa tehtiin myös muita tilajärjestelyjä, jotka paransivat auditorio- ja kokoustiloja ja näyttelyä. Seitsemisen luontokeskuksen piharakennukseen valmistui lisää työtiloja.

Lounais-Suomen arvokkaita lintuvesiä kunnostetaan Kosteikko-Life-hankkeessa. Osana hanketta muutettiin Saaren kartanon renkitupa maamme parhaimpiin kuuluvan lintuveden Mietoistenlahden luontotuvaksi. Tupa syntyi yhteishankkeena, jossa olivat mukana Metsähallitus, Mietoisten kunta, Senaatti-kiinteistöt ja Maatalouden tutkimuskeskus. Tuvan lähistölle on rakennettu pitkoksia sekä lintutorni ja matala lintulava, joilta siivekkäiden elämän seuraaminen onnistuu mukavasti.

Merenkurkun alueella kunnostettiin kuusi entistä merivartio- ja luotsiasemaa paikallisten luontomatkailuyrittäjien käyttöön. Luontoasemat toimivat myös luonnonsuojelualueiden opastuspisteinä ja palvelevat veneilijöitä.

Retkikohteista, luonnonsuojelusta ja muusta toiminnastamme saa tietoa myös Metsähallituksen verkkosivuilta www.metsa.fi/retkeily ja www.metsa.fi/luo. Tietoa löytyy noin 1000 verkkosivulta. Julkaisuihin ja muista painotuotteistamme voi hakea tietoja lähes 300 tietokantanäkymästä. Yksittäisiä sivuja on luettu yhteensä miljoona kertaa.

Liikuntaesteisille ja niille, jotka arvostavat helppoa liikkumista luonnossa, julkaistiin oma verkkosivusto www.metsa.fi/esteettaluontoon. Sivustossa kerrotaan, millaisia retkeilyä tukevia palveluja on rakennettu valtionmaille: leveitä pitkostettuja polkuja, inva-käymälöitä ja muita palveluja, jotka on suunniteltu niin väljiksi, että myös pyörätuolilla liikkuva pystyy niistä nauttimaan. Samalla ne palvelevat lapsiperheitäkin.

- Suomen retkeilyoppaasta julkaistiin toinen uudistettu painos, nyt yhdessä Edita Oyj:n kanssa. Opas on luonnossa liikkujan tietopaketti: siinä kerrotaan niin kestävästä retkeilystä kuin lukuisista kohteista kautta maan.

Kävijätutkimuksilla tarkempaan palveluun

Kävijätutkimuksilla kerätään tietoa kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijöistä: harrastuksista, syistä haiketa luontoon, alueiden käytöstä ja tyytyväisyydestä sekä rahan käytöstä. Tutkimuksia on aloitettu yli 20 ja ne toistetaan viiden vuoden välein, jotta muutoksia voitaisiin seurata.

Vuonna 2001 aloitettiin kuusi kävijätutkimusta, joiden kohteena ovat Lemmenjoen, Urho Kekkosen ja Nuuksion kansallispuistot sekä Oulujärven, Hossan ja Kylmäluoman retkeilyalueet. Tutkimuksista saamme tietoa muun muassa alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien tekoa varten. Myös luontokeskukset ja palvelupisteet tarvitsevat toimintansa kehittämiseksi luotettavaa tietoa asiakkaistaan. Asiakastutkimukset aloitettiin Hämeen ja Kainuun luontokeskuksissa sekä Tikankontin, Etiäisen ja Karhuntutassun palvelupisteissä.

Metsähallituksen luontokeskusten ja palvelupisteiden käyntimäärät 2001

Hossan luontokeskus	33 000
Hämeen luontokeskus	23 000
Järviluonnonkeskus	15 200
Kainuun luontokeskus	10 000
Luontokeskus Kellokas	48 800
Koilliskairan luontokeskus	20 200
Nestori – Saimaan luontokeskus – avattiin 1.6.2001	6 500
Oulangan luontokeskus	77 400
Ruunaan luontokeskus	13 200
Savukosken luontokeskus – ei palvelupiste	5 500
Seitsemisen luontokeskus	25 000
Siida – Ylä-Lapin luontokeskus	70 000
Sinisimpukan luontokeskus	19 500
Tammisaaren luontokeskus	24 000
Teijon luontokeskus – lopetti toimintansa 12.10.2001	4 000
Luontokeskukset yhteensä	395 300

Enontekiön palvelupiste	22 450
Palvelupiste Etiäinen	40 000
Ivalon palvelupiste	15 300
Palvelupiste Karhuntutassu	70 900
Palvelupiste Kiehininen	7 300
Palvelupiste Tikankontti	12 500
Palvelupisteet yhteensä	168 450

Kaikki yhteensä 563 750

Kansallispuistojen käyntimäärät vuonna 2001

Helvetinjärvi	32 000
Hiidenportti	7 300
Isojärvi	7 000
Itäinen Suomenlahti	15 000
Kauhaneva-Pohjankangas	6 000
Kolovesi	4 500
Kurjenrahka	20 000
Lauhanvuori	28 000
Lemmenjoki	10 000
Liesjärvi	25 000
Linnansaari	27 000
Nuukio	100 000
Oulanka	143 000
Patvinsuo	15 000
Perämeri	10 000
Petkeljärvi	15 000
Puurijärvi-Isosuo	22 000
Pyhä-Häkki	11 000
Päijänne	8 000
Riisitunturi	6 000
Rokua	28 000
Saaristomeri	40 000
Salamajärvi	7 000
Seitseminen	37 000
Syöte	30 000
Tammisaaren saaristo	22 000
Tiilikkajärvi	5 000
Torrnsuo	15 000
Urho Kekkosen kansallispuisto	150 000
Valkmusa	6 000

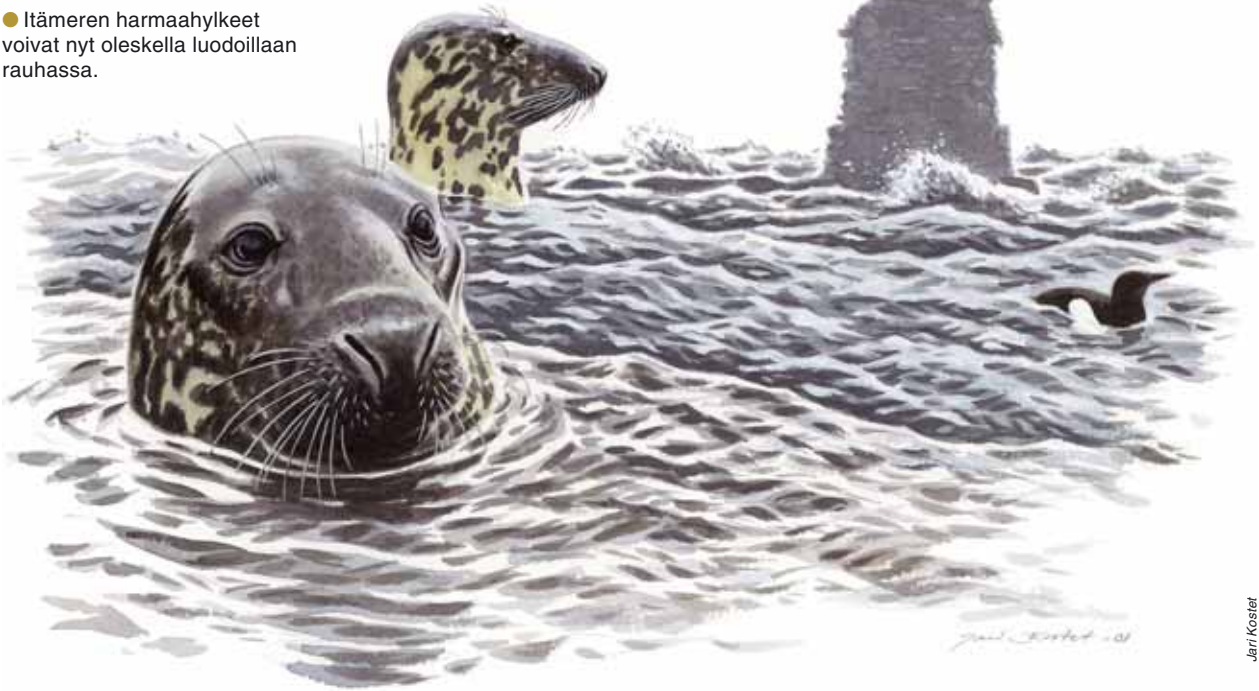
Yhteensä 852 000

Valtion retkeilyalueiden käyntimäärät vuonna 2001

Evon retkeilyalue	50 000
Hossan retkeilyalue	40 000
Iso-Syötteen retkeilyalue	25 000
Kylmäluoman retkeilyalue	45 000
Oulujärven retkeilyalue	25 000
Ruunaan retkeilyalue	115 000
Teijon retkeilyalue	55 000

Yhteensä 355 000

● Itämeren harmaahylkeet voivat nyt oleskella luodoillaan rauhassa.

Jari Koski

Itämeren harmaahylkeille suojelualueita

Metsähallituksen luonnonsuojelu hoitaa lähes kaikkia valtionmaiden luonnonsuojelualueita. Myös pohjoiset erämaa-alueet ja valtion retkeilyalueet sekä eri luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvat, suojelukohteiksi varatut alueet ovat hoidossamme. Vastuullamme on myös noin 3 000 km retkeilyreittejä ja 1 500 km vesireittejä. Vuonna 2001 maa-alueiden pinta-ala kasvoi noin 500 km².

Itämeren harmaahylkeille perustettiin syyskuussa suojelualueita asetuksella. Harmaahylkeiden määrä oli vähennyt romahdusmaisesti sekä liikapynnin että ympäristömyrkköjen vuoksi. Hylkeidensuojelualueita on kaikkiaan seitsemän ja ne sijaitsevat Perämerellä, Merenkurkussa, Saaristomerellä ja etelärannikolla. Alueiden pinta-ala on yhteensä 192 m². Suojelulla tataan, että hylkeet voivat oleskella elinympäristössään

luodoilla häiriöttä. Suojelualueiden ulkoraja on vähintään yhden merimailin päässä luodoista. Ammattikalastus on sallittu tietyin edellytyksin, mutta metsästys näillä alueilla on kokonaan kielletty.

Vuonna 2001 tuli kymmenen vuotta siitä, kun kolmen pohjoisimman kunnan alueelle perustettiin erämaalaille 12 erämaa-alueita. Erämaiden tarkoituksena on säilyttää alueiden erämaaluonne, turvata saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen asema sekä monipuolistaa luonnon käyttöä. Metsähallitus järjesti juhluvuoden kunniaksi Ylä-Lapin luontokeskuksessa Siidas-erämaaseminaarin yhdessä ympäristöministeriön ja Metsäntutkimuslaitoksen kanssa.

Euroopan neuvosto uusi Tammisaaren saariston ja Seitsemisen kansallispuistoille vuonna 1996 myöntämänsä Eurooppa-diplomit. Diplomi voidaan myöntää arvokkaalle ja ansiokkaasti hoidetulle eurooppalaiselle

suojelualueelle hakemuksesta ja perusteellisten selvitysten jälkeen viideksi vuodeksi kerrallaan. Seitsemisen kansallispuistolle myönnettiin myös arvostettu Pirkanmaa-palkinto kansallispuiston kehittämiseksi tehdystä työstä.

Hoitamissamme kansallispuistoissa ja muillakin valtionmailla on runsaasti kulttuuriperintöä. Suojellemme alueilla niin luontoa kuin yhteisiä kulttuuri- muistojamme, hoidamme perinnemaisemia ja kunnostamme rakennuksia. Kulttuuriperintökohteista avattiin Euroopan rakennusperintöpäivänä 14.9. oma verkkosivusto www.metsa.fi/kulttuuriperinto.

Euroopan Unionin Life-rahaston hankkeet, joissa Metsähallitus on mukana

Tavoite: Luonto- ja lintudirektiivein ensisijaisesti suojeltavien lajien ja elinympäristöjen suojelu sekä Natura 2000 -alueiden kehittäminen.

- 1997–2002** Perämeren maankohoamisrannikon uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelu sekä kulttuuriperinnön ja kestävä käytön edistäminen Rahjan saaristossa
- 1997–2002** Aapasoiden suojelu Lapin kolmion alueella ja Pohjois-Pohjanmaalla
- 1997–2002** Merenkurkun saaristo
- 1998–2001** Metsäpeuran rotupuhtauden turvaaminen
- 1998–2002** Naalin suojelu Suomessa ja Ruotsissa
- 1999–2002** Keski-Suomen luonnonmetsien ja sisävesien ekosysteemien suojelu
- 1999–2003** Lounais-Suomen arvokkaiden kosteikkojen kunnostushanke
- 1999–2003** Boreaalisten luonnonmetsien suojelun ja muiden käyttömuotojen yhteensovittaminen Syötteen alueella
- 1999–2003** Ylläs-Aakenuksen alueen vanhojen metsien suojelun toteuttaminen
- 1999–2003** Pohjois-Savon lehtipuuvaltaiset luonnonmetsät ja lehdot
- 2000–2005** Keski-Lapin linnustollisesti arvokkaiden aapasoiden suojelu ja käyttö
- 2000–2005** Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa
- 2001–2004** Siikalahden arvokkaan lintujärven suojelu ja hoito
- 2001–2004** Niittyjen ennallistaminen ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa
- 2001–2005** Pohjois-Karjalan lehdot, tikkametsät ja luonnonmetsät

Euroopan Unionin rakennerahastojen tukemat hankkeet, joissa Metsähallitus on mukana

Tavoite: Alueellisten erojen vähentäminen EU:n sisällä tukemalla heikomminkin kehittyneitä alueita. Monenlaisten ympäristöhankkeiden toteuttaminen.

- 2000–2001** Ylläksen kesäreitistön rakentaminen (tavoiteohjelma 1)
- 2000–2001** Napapiirin retkeilyalueen rakenteet (tavoiteohjelma 1)
- 2000–2001** Norppareittihankkeen rantautumispaikkojen rakentaminen (tavoiteohjelma 6)
- 2000–2001** Pihlajaveden rantautumispaikkojen rakentaminen (tavoiteohjelma 6)
- 2000–2002** Linnansaaren palveluvarustuksen parantaminen (tavoiteohjelma 1)
- 2000–2002** Syötteen kansallispuiston luontokeskuksen rakentaminen (tavoiteohjelma 1)
- 2001–2002** Syötteen luontokeskuksen toiminnan edistäminen (tavoiteohjelma 1)
- 2001–2003** Luontopolut ja virkistyskäytön rakenteet
- 2001–2003** Merenkurkun Ympäristö (Interreg III A)
- 2001–2003** Tiukanjoen alaosan palveluvarustus (tavoiteohjelma 2)
- 2002–2004** Luontomatkailun edistäminen Oulangan ja Paanajärven kansallispuistoissa (Interreg III A)

Jari Kesäniemi

● Tammelassa Liesjärven kansallispuistossa sijaisella Korteniemen perinnetilalla elämä kulkee 1900-alun malliin. Joulukuussa Korteniemi sai arvokkaita vieraita, kun Unescon maailmanperintökomitean Suomessa pidetyn kokouksen edustajat olivat siellä tutustumiskäynnillä.

Maakotkalle poikasia ensi kertaa sataan vuoteen Varsinais-Suomessa

Paavo Hamunen

- Tikankontti on näyttävä orkidealaji.

Luonnonsuojelun tulosalue vastaa uhanalaisten lajien suojelusta Metsähallituksen alueilla. Tehtäviimme kuuluu maakotkan, muuttohaukan, tunturihaukan ja naalin kantojen valtakunnallinen seuranta, merikotkakan seuranta Oulun ja Lapin lääneissä sekä kiljuhanhen pesimäympäristöjen seuranta. Vastuullamme on myös arnikin, karvamaksaruohon, lännenhanhikin, pohjanailakin, tummaneidonvaipan, tuoksualvejuuren ja tähkähelmikän sekä jokihelmisimpukan valtakunnallinen seuranta ja hoito.

Uhanalaisten lettorikon ja tikankontin suojeluhanke käynnistyi Pohjois-Suomessa EU:n Life Luonto -rahaston tuella. Viiden vuoden aikana kartoitetaan kaikki lettorikon ja tikankontin esiintymät Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun sekä Etelä- ja Keski-Lapin Natura 2000 -alueilla. Lajeja uhkaavat tekijät selvitetään ja taantuvia esiintymiä ennallistetaan ja hoidetaan.

Kainuussa päättyi vuonna 1998 aloitettu metsäpeurahanke, johon myös Metsähallitus osallistui. Osa hankkeen rahoituksesta tuli EU:n Life Luonto -rahas-

tosta. 84 kilometrin pituinen peura-aita kunnostettiin ja korotettiin. Hankkeessa selvitettiin myös metsäpeuran perimän puhtautta, seurattiin peurakantaa ja tiedotettiin metsäpeurasta.

Lintuseurantojen tulokset ilahduttivat. Muuttohaukoille syntyi 207 poikasta, mikä on selvästi suurin määrä sitten 1950-luvun. 1990-luvulla poikasmäärä on vaihdellut 100:n ja 140:n välillä. Poikasmäärän kasvua selittävät tehostunut reviiriin tarkastus ja suotuisat pesintäsäät. Parhaiten muuttohaukan pesinnät onnistuivat Keski-Lapissa. Suomen muuttohaukkojen määräksi arvioidaan 110–130 paria.

- Tunturihaukan asuttuja reviirejä löydettiin 23 ja kanta näyttää melko vakaalta, joskin niukalta.

Juha Ilkka

Jari Koski

● Nuorgamissa sijaitsevan Skaidijärven rautukanta onnistuttiin palauttamaan siirtämällä siihen pieniä rautuja eli nieriöitä lähivesiltä. Myös 15 muussa järvessä Inarissa, Utsjoella ja Enontekiöllä tehtiin raudun siirtoistutuksia.

Myös maakotkien poikasmäärä oli ennätysellinen neljäkymmentä vuotta kestäneen seurannan aikana: tuloksena oli 127 rengastusikäistä maakotkan poikasta. Poikasten määrän kasvuun vaikutti eniten tunnettujen reviirien määrän kasvu. Kaikkiaan löydettiin viisi uutta reviiriä ja vanhoilta reviireiltä 34 uutta pesää. Varsinais-Suomessa kuoriutui ensimmäiset maakotkan poikaset yli sataan vuoteen. Suomessa tunnetaan noin 350 maakotkareviiriä, joista neljä viidestä on Lapin läänissä. Myös merikotkalla oli Lapissa erinomainen pesintävuosi: tuloksena oli 20 onnistunutta pesintää ja 31 poikasta.

Saimaanorpille syntyi 55 poikasta, joista yhdeksän löytyi pesistä kuolleina. Kuutit menehtyivät nähtävästi siksi, että synnytysten aikana oli vähän lunta ja imetysaikana sateita, jotka romahduttivat pesien kattoja. Yksi kuutti syntyi jopa avojälle lumen puutteen

vuoksi. Verkkokalastusta rajoitetaan 15.4.–30.6. välisenä aikana noin 380 km²:n suuruisella alueella. Runsas puolet kuuteista syntyi tällä alueella.

Puolustusvoimilta siirtyy 1.1.2002 Metsähallitukselle 780 km² alueita. Kokosimme siirtyvistä maista uhanalaistietoja. Uhanalaisten kasvilajien seurannoissa valtionmailla ei havaittu vuonna 2001 mitään merkittäviä muutoksia.

Enontekiöllä inventoitiin maamme toinen karvamaksaruohon esiintymä, jossa on noin 130 yksilöä. Tuoksualvejuuren nelivuotisessa seurannassa Ylä-Lapissa on kasvin ruusukkeiden lukumäärä pysynyt suunnilleen samana, mutta lehtien määrä on selvästi vähentynyt. Hangon Uddskatanin luonnonsuojelualueella jatkui laukkaneilikkaesiintymän supistuminen, mutta meriotakilokilla oli sen sijaan alueella hyvä vuosi.

Merkku Tiano

● Siikalampi on maamme paras lintujärvi.

Arvokas ja uhanalainen luonto silmäterämme

Hoidamme elinympäristöjä, jotta uhanalaisia ja harvinaisia lajeja sekä vaarantuneita elin- ja perinneympäristöjä saataisiin säilymään. Uhanalaisia lajeja esiintyy eniten perinneympäristöissä ja luonnontilaisissa metsissä. Perinneympäristöjä hoitamalla suojelemme arvokkaita maisemia ja eliöstöä sekä vaalimme kulttuuriperintöä. Ennallistamalla palautamme ihmisen muuttaman alueen luonnontilaan tai mahdollisimman lähelle sitä. Ennallistamista tehdään polttamalla metsää, lisäämällä lahoppuustoa keinotekoisesti tai tukkimalla suo-ojia.

Metsähallituksen alueilla ennallistettiin vuonna 2001 lähes 280 hehtaaria metsiä ja lähes 1 000 hehtaaria soita. Perinneympäristöjen kunnostusta ja hoitoa tehtiin lähes 1 100 hehtaarilla. Muusta luon-

nonhoidosta valtaosa tähtäsi uhanalaisten lajien elinolosuhteiden parantamiseen.

Parikkalan Siikalahdella aloitettiin alueen hoidon ja käytön suunnittelu yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Tämän mahdollistaa kolmivuotinen Metsähallituksen luotsaama hanke, jota EU:n Life Luonto-rahasto tukee. Siikalahdella lisätään avovesialueita ja niitetään rantaluhtia: Näin lahden ympäristön tila paranee. Siikalahdelle rakennetaan liikuntaesteisillekin sopiva lintujen tarkkailulava. Metsähallitus osallistuu myös Pohjois-Karjalan lehdot, tikkametsät ja luonnonmetsät -hankkeeseen, joka alkoi EU:n Life Luonto-rahaston tuella.

Maamme luontoon kuulumaton minkki aiheuttaa paikoin suuria tuhoja saariston lintukannoille. Merenkurkun Ympäristö -hankkeen osana pyydettiin Meren-

kurkun alueella yli 250 villiminkkiä loukuilla. Saaris-
tomereillä jatkui minkkien pyynti koiran avulla. Sekä
loukkupyynti että metsästys koiran avulla tehtiin yhti-
teistyössä paikallisten metsästäjien kanssa. Molemmil-
la alueilla seurataan, miten minkin pyynti vaikuttaa
lintukantoihin.

Metsähallitus ja Edita Oyj julkaisivat kirjan Saaris-
ton laitumet. Se kertoo Saaristomeren kansallispuiston
runsaslajisista niityistä ja laitumista, perinnemaiseman
synnystä, muinaisesta saaristolaiskulttuurista ja maan-
käytöstä, perinnemaisemien rappiosta viime vuosi-
kymmeninä ja laitumien elvytystoimista. Kirjaa voi-
daan käyttää lajien hoidossa käsikirjana. Julkaisimme
myös Metsien ennallistamisoppaan, jossa annetaan oh-
jeita ennallistamistoimien suunnittelijoille ja käytän-
nön toteuttajille.

Kesäkuussa ennallistettiin Patvinsuon kansallis-
puistossa Lieksassa kolme metsäaluetta polttamalla.
Poltot ovat osa Joensuun yliopiston tutkimusta, jonka
tavoitteena on kehittää metsänhoidon menetelmiä si-
ten, että myös biologisen monimuotoisuuden yleiset
edellytykset turvataan. Alueilla tehtiin selvityksiä en-
nen polttoja ja seurannat alkoivat polttojen jälkeen.

Alustavissa määrittelyissä on alueilta löydetty yli 20
uhanalaista tai silmälläpidettävää kovakuoriaislajia.

Suomen esteetiikan seura myönsi Vuoden esteetti-
nen teko 2001 –palkinnon Metsähallituksen luonnon-
suojelulle soiden ja metsien ennallistamisesta luon-
nonsojelualueilla. Talouskäytössä ekologisesti köyh-
tyneiden metsien ja soiden luonnontilan palauttami-
nen on paitsi ekologisesti myös esteettisesti arvokas
teko, kiittivät palkinnon myöntäjät.

Viime vuosina on tehty yhä enemmän perinnemai-
semien kunnostusta ja hoitoa EU:n Life Luonto –ra-
haston tuella. Esimerkiksi Iijoen Jurmun tulvasaarilla
Taivalkoskella aloitettiin perinnebiotooppien hoito.
Tällä valtakunnallisesti arvokkaalla perinnemaisema-
kohteella on hyvin säilynyt perinnekasvillisuus - jou-
kossa myös uhanalaisia lajeja. Jurmun saaret kuuluvat
valtakunnallisesti arvokkaaseen Iijoen keskijuoksun
kulttuurimaisema-alueeseen.

● Patvinsuon kansallispuistossa talousmetsää palautetaan
luonnontilaan polttamalla. Palon jälkeen paikalle kasvaa uusi
erirakenteinen luonnonmetsä, jossa on runsaasti palanutta ja
lahoavaa puuta.

Märkku Täno

Puistoparit – yhteistyötä yli valtion rajojen

Toimimme myös Suomen rajojen ulkopuolella. Tavoitteenamme on edistää luonnonsuojelua Fennoskandian boreaalisella vyöhykkeellä. Maallamme on maarajaa Venäjän, Norjan ja Ruotsin kanssa 2640 kilometriä sekä aluevesirajaa Ruotsin, Viron ja Venäjän suuntaan 1250 kilometriä. Rajojen molemmin puolin sijaitsee lukuisia kansallis- ja luonnonpuistoja sekä muita suojelualueita.

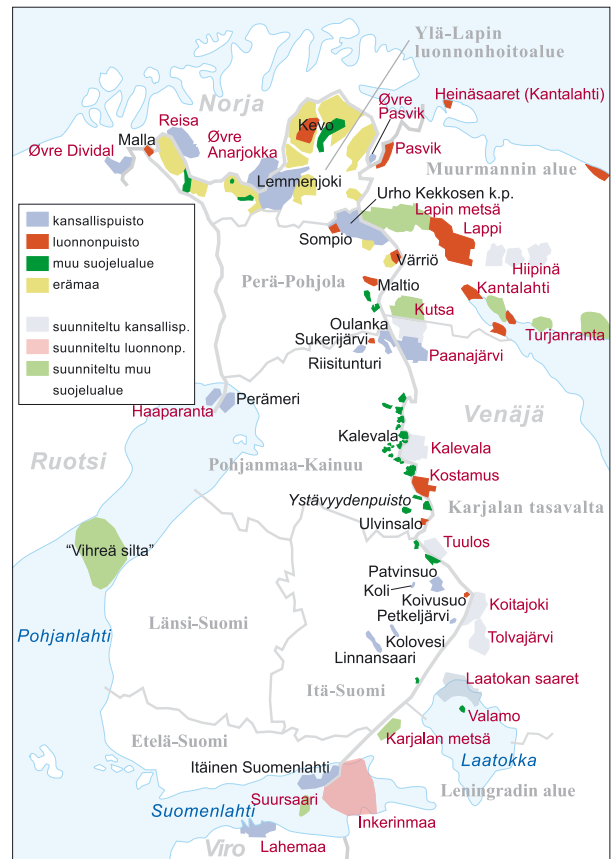
Yhteistyötä Ystävyyden puiston ja Kostamuksen luonnonpuiston kesken sekä Oulangan ja Paananjärven kansallispuistojen välillä on harjoitettu jo pitkempään. Vuonna 2001 selvitettiin Paananjärvellä entisten suomalaisten kyläpaikkojen perinneympäristöjä, minkä jälkeen käynnistetään näiden hoito.

Vuonna 2001 saatiin aikaiseksi yhteistyö Muurmannin alueella sijaitsevan Lapin luonnonpuiston ja Urho Kekkosen kansallispuiston välille. Vätsärin erämaa-alueen, venäläisen Pasvikin luonnonpuiston ja norjalaisen Øvre Pasvikin kansallispuiston yhteistyö vahvistui. Myös yhteistyö Lemmenjoen kansallispuiston ja Norjan Øvre Anarjokkan kansallispuiston välillä jatkui. Laatokan saarten suojelualueen kanssa jatkettiin yhteistyötä: Sortavalan luontotuvan rakentaminen käynnistettiin Karjalassa osin Suomen rahoituksella.

Suomen ja Ruotsin yhteisessä Vihreä Silta II -hankkeessa valmistellaan Merenkurkun maailmanperintöhakemusta sekä suunnitellaan alueiden seurannan, hoidon ja käytön periaatteita koko Merenkurkun alueella EU:n Interreg-tuella.

Teemme yhteistyötä erityisesti olemassa olevien puistojen kanssa, mutta toimimme aktiivisesti puistoparien muodostamiseksi jo siinä vaiheessa, kun rajojemme taakse ollaan perustamassa suojelualueita. Suunnitteilla olevien Kalevalan puiston ja Venäjän puolella sijaitsevan Kalevalan kansallispuiston välille perustettiin yhteistyöryhmä. Yhteistyötä aloitettiin myös Tuuloksen tulevan kansallispuiston kanssa.

Euroopan suojelualueiden liitossa, Europarcissa valmistellaan valtioiden rajat ylittävän suojelualueyhteistyön mallia ja sen sertifiointia. Työssä hyödynnettiin Ystävyyden puiston ja Kostamuksen luonnonpuiston yhteistyöstä saatuja kokemuksia. Tulevaisuus näyttää, ryhdytäänkö toimintamallia käyttämään rajapuistoyhteistyössä Euroopan maissa. Metsähallituksen luonnonsuojelun eri yksiköt ovat jäseninä Europarc-liitossa.

● Rajapuistoparit ovat näkyvin osa Metsähallituksen luonnonsuojelun kansainvälistä toimintaa. Valtioiden raja-alueet ovat säilyneet luonnontilaisina ja niillä on tärkeä asema luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä.

Metsähallituksen luontokeskukset ja palvelupisteet

Palvelupiste Etiäinen

96930 Napapiiri, puh. 0205 64 7820

Hämeen luontokeskus

Härkätie 818, 31380 Letku, puh. 0205 64 4630

Hossan luontokeskus

Jatkonsalmentie 6, 89600 Suomussalmi, puh. 0205 64 6041

Ivalon palvelupiste

PL 35, 99801 Ivalo (Ivalontie 10), puh. 0205 64 7701

Järviluonnonkeskus

Ohitustie 7, 58900 Rantasalmi, puh. 0205 64 5916

Kainuun luontokeskus

Lenttiirantie 342 D, 88900 Kuhmo, puh. 0205 64 6380

Palvelupiste Karhuntassu

Torangintaival 2, 93600 Kuusamo, puh. 0205 64 6800

Luontokeskus Kellokas,

95970 Äkäslompola, puh. 0205 64 7039

Palvelupiste Kiehininen

Honkapolku 3, 99830 Saariselkä, puh. 0205 64 7200

Koilliskairan luontokeskus

99695 Tankavaara, puh. 0205 64 7251

Kylmäluoman opastuskeskus

Pajuluomantie 20, 93540 Tyrovaara, puh. (08) 846 151

Nestori - Saimaan luontokeskus

Akselinkatu 8 (käynti Aino Acktén puistotie 5),
57130 Savonlinna, puh. 0205 64 5929

Pallastunturin luontokeskus

99330 Pallastunturi, puh. 0205 64 7930

Pyhätunturin luontokeskus

Kerontie 22, 98530 Pyhätunturi, puh. 0205 64 7302

Oulangan luontokeskus

Liikasenvaarantie 132, 93999 Kuusamo, puh. 0205 64 6850

Ruunaan luontokeskus

Ruunaantie 129, 81750 Pankkoski, puh. 0205 64 5757

Savukosken luontokeskus

Samperintie 32, 98800 Savukoski, puh. 0205 64 7556

Seitsemisen luontokeskus

Seitsemisentie 110, 34530 Länsi-Aure, puh. 0205 64 5270

Siida – Ylä-Lapin luontokeskus

Inarintie, 99870 Inari, puh. 0205 64 7740

Sinisimpukan luontokeskus

Meripuistontie, 25930 Kasnäs, puh. 0205 64 4620

Tammisaaren luontokeskus

Rantapuistikko, 10600 Tammisaari, puh. 0205 64 4613

Palvelupiste Tikankontti

Eteläesplanadi 20, 00130 Helsinki, puh. 0205 64 125

Tunturi-Lapin luontokeskus

Peuratie 15, 99400 Enontekiö, puh. 0205 64 7950

Asiakaspalvelu 0205 64 120

www.metsa.fi

natureinfo@metsa.fi

Metsähallituksen luonnonsuojelu

Luonnonsuojelu, keskusyksikkö

PL 94, 01301 Vantaa, puh. 0205 64 100

Etelä-Suomen luontopalvelut

PL 94, 01301 Vantaa, puh. 0205 64 100

Länsi-Suomen luontopalvelut

PL 38, 39701 Parkano, puh. 0205 64 5000

Itä-Suomen luontopalvelut

Akselinkatu 8, 57130 Savonlinna, puh. 0205 64 5500

Pohjanmaan-Kainuun luontopalvelut

Torangintaival 2, 93600 Kuusamo, puh. 0205 64 6800

Perä-Pohjolan luontopalvelut

PL 8016, 96101 Rovaniemi, puh. 0205 64 7600

Ylä-Lapin luonnonhoitoalue

PL 36, 99801 Ivalo, puh. 0205 64 7700

Luonnon ja ihmisen asialla

Metsähallituksen luonnonsuojelu suojelee alkuperäistä, uhanalaista suomalaista luontoa sekä tuottaa luonnossa liikkujille retkeilypalveluja. Hoidamme lähes kaikkia maamme kansallispuistoja, luonnontuotoja ja muita valtion suojelualueita sekä pohjoisia erämaita ja suurta määrää retkeilijöitä varten varustettuja valtion alueita. Alueiden hoidosta vastaa kuusi luontopalveluyksikköämme. Alueiden luonnosta ja palveluista saa tietoa luontokeskuksista ja muista palvelupisteistä. Tietoa niistä ja toiminnastamme löytyy myös verkkosivuiltamme www.metsa.fi/retkeily ja www.metsa.fi/luo.

